

1968. augusztus 14-én a Who a »My Generation«-nel zárta a Fillmore Westben adott koncertjét. Azonban Pete Townshend nem törte össze a gitárját – azon az estén nem –, és kíváncsi voltam, vajon mi lehet ennek az oka. Így hát utat törtem magamnak a színpalak mögött, hogy megkérdezzem, lenne-e kedve interjút adni a *Rolling Stone* számára.

Valójában ennél sokkal többet akartam kideríteni: hol nőtt fel Pete, mi formálta zenei ízlését, milyen kapcsolatban áll Roger Daltreyval, mit vár a rock & rolltól, milyen tervei vannak a zenekarral. Így hát felmentünk a lakásomra, hajnali kettő körül beszélgetni kezdtünk, és már reggeledett, amikor befejeztük. Pete tisztán, érthetően, és szenvedélyesen beszélt, és olykor belefeledkezett gondolataiba (egyszer megkérdezte, hogy felturbóztam-e LSD-vel a narancslevét; nem tettem). Mesélt a Who következő albumáról, egy tervről, amelyet akkor még „A süket, néma és vak fiú” néven emlegetett. Egy évvel később elmondta: az volt az első alkalom, hogy felvázolta a *Tommy* teljes szerkezetét. Korábban még benne sem állt össze.

Ez volt hát az első komplett *Rolling Stone*-interjú. Beleépítettük a Kérdések és válaszok rovatot a magazin első számától kezdve, hiszen mindig is célul tűztük ki, hogy megszólaltassuk a zene mögött megbújó művészt, itt azonban sokkal mélyebbre mentünk. Megvalósítottuk mindazt, amit szerettem a *The Paris Review* szerzőinek mélyinterjúiban, ezek az anyagok betekintést nyújtottak a művész munkamódszerébe, ugyanakkor a magánéletébe is, feltárva a popkultúra egy-egy meghatározó alakjának vágyait, akárcsak egy *Playboy*-interjú. Akkoriban a magazinok közül kizárólag a *The Paris Review*-ban meg a *Playboy*-ban lehetett elgondolkodtató mélyinterjút olvasni, és egyik sem közeledett ilyen komoly céltudatossággal a rock & rollhoz.

Ám a *Rolling Stone* egészen más volt. A kezdetektől fogva a rock & roll mellett a zenét körülvevő kulturális, politikai háttérre is odafigyelt, amely állandó kölcsönhatásban állt a zenével. És bár szórakozni is tudtunk (sőt egy spanglit is ajándékoztunk az előfizetés mellé az 1968. február 24-i kiadásban [RS 6]), azért mindannyian komolyan vettük a küldetést. Ezek nem spontán interjúk. Ríportereink elmélyül-

ten tanulmányozták alanyaikat, amit a felkért zenészek viszonztak is. Hiszen unták már a rajongói magazinok és különböző rádióállomások miniinterjút. Új lehetőséget nyújtottunk számukra, hogy feltárhassák gondolataikat és cselekedeteik mozgatórugóit, valamint hogy közvetlen és cenzúrázatlan módon kommunikálhassanak közönségükkel.

Az interjúsorozat tekintélyével párhuzamosan a terjedelme is növekedett. Sehol máshol nem lehetett tíz-tizenöt oldalt olvasni Jerry Garcia gyerekkoráról, zenei ízlésének formálódásáról, hadseregben szerzett tapasztalatairól, valamint LSD-utazásokról, a *Savpróba* napjairól. Azonban nemcsak zenészekkel beszélgettünk, hanem írókkal, rendezőkkel, filozófusokkal, elnökökkel és vallási vezetőkkel is.

Olykor órákig elhúzódtak ezek az interjúk, máskor akár napokat vagy hónapokat is igénybe vettek. 1969-ben néhány héten át beszélgetett Jerry Hopkins Jim Morrisonnal a Doors menedzsmentjének irodájában Los Angelesben, majd egy közeli bárban, egy olyan sztriptízklubban, ahol Morrison rendszeresen megfordult. 1973-ban Johnny Cash annyira megörült, hogy negyvenéves, meglett kora ellenére a magazin felkérte egy interjúra („Gyakran olvastam az interjúkat, és elgondolkodtam, vajon egy hozzám hasonló alak is érdekes lehetne-e számukra” – árulta el), hogy éjfél műsora után meghívta Robert Hilburnt Las Vegas-i szállodája lakosztályába, majd másnap visszahívta reggelizni. Neil Young többéves némaságát törte meg 1975-ben Cameron Crowe-val folytatott beszélgetésével, és végül olyan sokáig beszélgettek, hogy Cameronnak elfogytak a szalagjai, és Neilnek ki kellett segítenie pár kazettával, amelyekre eredetileg a dalait rögzítette. (Igen, Cameron ezekre vette a beszélgetést, de később rátalált az akkor még kiadatlan ›Cortez the Killer‹ hosszás zenekari próbafelvételére.) Emlékszem az interjúra, amelyet Charles Reich – a jog professzora a Yale-en, a *The Greening of America* (Amerika új hajtásai) szerzője – meg én közösen készítettünk Jerry Garcíával 1971-ben. Órákat töltöttünk a júliusi hőségben Jerry észak-kaliforniai házában Csendes-óceánra néző kertjében, a Tamalpais-hegység lábánál. Néhány nappal később Reich elment egy Grateful Dead-felvételre is, és újabb pár hét múlva visszatért, hogy még két órát beszélgessen Jerryvel. Aztán azon az őszen négy órát töltöttem azzal, hogy az egész anyag sokkal zsurnalisztikusabb formát öltön. Ennek eredményeként két számban jelent meg az interjú, amely amilyen sokrétűre, ugyanolyan pontosra sikeredett, és végül könyvalakban is napvilágot látott.

Alanyaink a kezdetektől felfedezőútra vállalkoztak, hiszen gondolataikat először osztották meg a nyilvánossággal. Mi pedig velük tartottunk

ezen a felfedezőúton, menet közben újabb és újabb újságírói területekre bukkanva. Lelkesen derítettünk fényt arra, hogy vajon miként jött létre a zene és a kultúra, amelyet szeretünk, és kik azok az emberek, akik megteremtették. Megvilágosodásra vadásztunk, és megvilágosodtunk. 1970 decemberében New Yorkban beszélgettem John Lennonnal, első szólóalbuma, a *Plastic Ono Band* megjelenésekor (amely máig az egyik legfájdalmasabban őszinte és legkiválóbb rocklemez). A *Rolling Stone* akkor már túl volt egy hosszas történeten Johnnal meg Yokóval (amikor a *Two Virgins* albumuk borítóját betiltották, a *Rolling Stone* társalapítója, Ralph J. Gleason azzal az ötlettel állt elő, hogy az első évfordulós kiadás [RS 22] címlapján szerepeljen). Lennon úgy döntött, hogy megosztja a magazinnal a Beatles feloszlása mögött meghúzódó, mindent elsőprő fájdalmát.

Ne feledjük, hogy a Beatles éveken keresztül hermetikus védelemburokba zárult, és bármennyire is megváltozott az arculatuk, a nagyközönség még mindig azon az elképzelésen csüngött, hogy ők továbbra is ugyanazok a jól fészült fiúk, akik összeillő öltönyben jelennek meg az *Ed Sullivan Show*-ban. Lennon *Rolling Stone*-nak adott interjúja véget vet ennek a képnek. Fellebbenti a fátylat a turnékat kísérő orgiákról („A Beatles turnéi olyanok voltak, mint Fellini *Satyricon*ja.”), nyíltan beszél a csapat drogfogyasztásáról („A *Help* akkor született, amikor ráálltunk a fűre és ejtettük a piát. Ilyen egyszerű.”), és dalról dalra végigmegegy a Beatles katalóguson, először elemezve ennyire részletesen a banda zenéjét (›Yesterday: „Ahhoz semmi közöm nem volt...”; ›Eleanor Rigby: „Legalább a felét én írtam a szövegének, ha nem többet.”). Utána hetekig erről szólt minden, hiszen addig egyetlen Beatles-tag sem indokolta nyilvánosan a zenekar feloszlását. Sokkoló hatást váltott ki. „Végigcsinálni azt, amit a Beatles, teljes mértékben megalázó” – nyilatkozta Lennon. „És pontosan ezt fejezi ki ez az album. Tudom, miről szól ez az egész, basszátok meg mind! Én azt mondom: Még egyszer nem kaptok el!”

Pontosan ilyen erősnek és kendőzetlennek képzeltem a *Rolling Stone* interjúkat. Az elmúlt negyven év legjobb interjúinak szemelvényeit gyűjtöttük össze ebbe a kötetbe, amely egyszerre korok és egyének dokumentuma. Azonban nemcsak interjúk, hanem látogatások is egyben, amelyek szemtől szembe állítják a beszélőt az olvasóval. Ugyan az értelmezhetőség kedvéért mondattanilag kissé letisztítottuk a szövegeket – kihagytuk a hümmögéseket meg az ismétléseket –, azért megőriztük az alanyok beszédstílusát. Az évek során hangsúlyoztam a szerkesztőknek és újságíróknak, hogy az interjúkészítő valójában csak az olvasó he-

lyett tesz fel kérdéseket, tehát keveset láttathat saját személyiségéből, és tudnia kell, mikor maradjon a háttérben. Az interjúkészítő bepillantást nyer oda, ahová minden olvasó szeretne, a backstage-be vagy akár egy magánházba, és közvetítenie kell az élményt az olvasónak. Ez olykor szövetséget jelent az alannal, olykor meg némi provokációt igényel. A *Rolling Stone*-interjú drámaiságot és közvetlenséget sugároz. És meg-hittséget mindenekfölött.

Átolvasva a gyűjteményt, megdöbbsent, hogy hány intim pillanatot osztottak meg velünk és olvasóinkkal interjúalanyaink: Jack Nicholson felidézi azt a pillanatot, amikor megtudta, hogy a nő, akit nővéreinek hitt, valójában az anyja volt; Axl Rose felidézi a gyerekkorában elszenvedett erőszak visszanyert emlékfoslányait; Robin Williams mindössze pár hónappal apja halála után szólal meg, és első házassága felbomlásáról beszél; Courtney Love pedig férje, Kurt Cobain öngyilkosságát követően beszélget David Fricke-vel, amikor még fél éves sincs az emlék. („Ha sírni kezdek – mondta Fricke-nek –, valószínűleg felállok, és kimegyek. Ne vedd rossz néven.” Bár amikor sírva fakadt, csak beszélt tovább.)

Bár Bob Dylant tartózkodónak ismerik, az egyik leghálásabb interjúalanyának bizonyult. Emlékszem, mennyit törtem magam egy Dylan-interjúért a magazin indulásakor. Nemigen érdekelte a sajtó, én meg majdnem két éven át írtam neki interjút kérő leveleket. Egy 1969-es New York-i utazás alkalmával, a szállodaszobámba visszatérve a következő üzenet várt: „Dillon úr” telefonált. Azt hittem, hogy veszett ügy, ám néhány hónappal később újra New Yorkban találtam magam, és kopogtattak az ajtón. Amikor kinyitottam, Dylant találtam a folyosón. Azért jött, hogy lekáderezzen, majd amikor biztonságban érezte magát, belevágtunk Dylan első *Rolling Stone*-interjújába. Amint teltek az évek, és Dylan újra meg újra arcukat váltott, számtalan újságíró küldtünk hozzá, akik próbálták megfejteni magánélete és pályafutása rejtélyeit. A legjobb íráskorok között szerepel egy 1978-as, misztikával teli interjúpár Jonathan Cott-tal, és egy őszinte beszélgetés Kurt Loderrel 1984-ből, az *Infidels* idejéből. (Mindkettő megtalálható egy 2006-ban összeállított gyűjteményben, *Bob Dylan: The Essential Interviews*, a Wenner Books kiadásában.) Az itt közzétett interjút Mikal Gilmore készítette 2001-ben, a *Love & Theft* megjelenése után, amit Dylan kiemelkedő albumának tartanak, hatvanas évekbeli legjobb munkái mellett. Igen figyelemre méltó az interjú szemléletmódja (nem beszélve a tisztán csengő nyelvezetről), amelyet Dylan *Chronicles* című önéletrajzában is megidéz három évvel később: „Mindegyik lemezem abból az élményből táplálkozik, amit

Amerika helyzete vált ki belőlem. Amerika számomra egyre csak duzzadó dagály, amely megemeli az összes hajót, és valójában sosem néztem más ihlet után.”

Hasonló perspektíva jellemzi a Mick Jaggerrel és Keith Richardszal készített interjúkat is. Mick mindig is közkedvelt alannak számított a *Rolling Stone* szerzői körében, ugyanis egyike a nagy anekdotázó rockereknek. 2002-ben, a Stones negyvenedik évének megünneplése alkalmából David Fricke-vel beszélgetett az életről és a halandóságról: „De mi megszabadítjuk a nagyközönséget a rock & rollal kapcsolatos előítéletétől. Hogy csak húsz-huszonöt évesen lehet játszani, mint egy teniszszőznek, aki három csípőműtét után mehet a levesbe. Azért játszottunk rock & rollt, mert ez hoz minket lázba. Muddy Waters és Howlin' Wolf számára is teljesen nevetségesnek tűnt volna a visszavonulás gondolata. Az ember megy előre, és miért is ne?”

Micknek azonban nemigen vannak ínyére az interjúk. Csak ímmel-ámmal emlékezik vagy tart önelemzést. Holott 1994-ben beleegyezett egy hosszú beszélgetésbe, amelyet mindketten jó alkalomnak találtunk arra, hogy megörökítsük. Egy évig készült az interjú. Elkísértem olyan turnéállomásokra, mint Palm Beach, Montreal, Cologne, követtem, hogy jobban megértsem szokásos munkamenetét: énekvakorlatait, koncerteket megelőző előkészületeit, ugyanakkor meg beszélgettem Keithszel, Charlie Wattsszal meg Ron Wooddal is, hogy kiderítsem, ők mit kérdeznének tőle legszívesebben. Ebben az interjúban ment végig először felvételről felvételle a klasszikus Stones-albumokon, beszélt a gyerekkoráról, valamint a gyerekkori barát Keithtel való hosszas társszerzői viszonyának fény- és árnyoldalairól. „Amikor Keith heroizált, nehezen ment a munka. Kreatív volt továbbra is, csak lassú. Emellett meg mindenki más drogozott vagy rengeteget ivott. Ez pedig mindannyiunkra hatással volt valamilyen módon. Én azonban sosem beszéltem erről Keithtel igazán. Gőzöm sincs hát, hogy mit érez... Úgyhogy csak találgattam akkor is. Sőt, mondok valamit. Valószínűleg pont a *Rolling Stone*-ban olvastam róla.”

2005 októberében Cancunba utaztam, Mexikóba, hogy *Rolling Stone*-interjút készítssek Bonóval. Hetekig készülődtem, beszélgettem Edge-dzsel és a U2 menedzserével, Paul McGuinness-szel, hogy jobban feltáruljon előttem Bono személyisége, összejöttem a szerkesztőkkel, csiszolgattuk a kérdéseimet, és végigmentünk a régi interjúkon is. Aztán Cancunban tíz órán át beszélgettünk a házban, amit Bono és felesége, Ali bérelt a családjuk számára egy egyhetes turnézünet idejére. Szó esett

a hitéről és vallásának gyakorlásáról. Elmesélte, hogy vált előadóvá. Beavatott a harmadik világ megsegítését szolgáló intézkedéseibe, afrikai AIDS-kampányának részleteibe, amely a Bush-kormány szövetségesevé tette. És keményen faggattam apjáról, erről az erős egyéniségről, akivel gyerekként ellenkezni mert. „Sosem éreztél büntudatot azért, ahogy bántál vele?” – kérdeztem tőle. „Kurvára nem, amíg nem találkoztam veled!” – válaszolta. Később ezt személyes megvilágosodása pillanataként tartotta számon. Bono kétségkívül egyike a rock & roll legszenvedélyesebb és legjózanabb alakjainak. Mégsem volt teljes mértékben elégedett a válaszaival, ezért két héttel később, amikor a U2 New Yorkban lépett fel a Madison Square Gardenben, bejött az irodába és további két órát töltöttünk a részletek pontosításával. Ennek eredményeként megszületett magazinunk történetének egyik legjobban sikerült interjúja.

A *Rolling Stone*-interjú nem korlátozódik a zenére. Az évek folyamán a *Rolling Stone* igazi hírnevet szerzett innovatív és teljes körű politikai tudósításai révén, amelyekről büszkén állíthatom, hogy egyaránt alaposan felkészültek és erősen elkötelezettek. Elleneztek Amerika elhibázott háborúit Vietnamtól Irakig, és támogattuk a fegyverellenőrzést, a környezetvédelmet, az ésszerű és felelős drogpolitikát, a gazdasági igazságosságot. Amikor politikusokat interjúvolunk, kerüljük az ál-, valamint a beugratós kérdéseket. Azt mutatjuk be, amit a politikai sajtó idő híján sosem képes feltárni: hogy kik is ezek az emberek, milyenek valójában, milyen tapasztalatok és meggyőződések alakították nézeteiket. Három *Rolling Stone*-interjú készült Bill Clintonnal, az első 1992-ben, az első elnöki kampánya alatt. Teljesen informális volt, a jelölt sorkatonai szolgálatot teljesített, és Hunter S. Thompsonnal, P. J. O'Rourke-kal, William Greiderrel és velem találkozott egyik kedvenc Little Rock-beli helyén, a Doe's Eat Place-ben. A második beszélgetés során – melyre a Fehér Ház ebédlőjében került sor –, Clinton kijött a sodrából; dühítette, hogy az általa „minden lében kanálnak” nevezett liberális sajtó állandóan a saját elvei iránti elkötelezettségéről faggatja. „Elegem van az egészszöb, és ezt nyugodtan beletehetik a francos cikkükbe!” – kiáltotta. Bele is tettük, és sokan idézték a villámló szemrehányást saját cikkeikben. A 2000-ben a Fehér Ház elnöki rezidenciáján, valamint – mivel az elnök egy Al Gore-kampány állomására tartott – az *Air Force One*-on készült harmadik interjú alkalmával [amelyet ebben a kötetben találunk] a vérmérsékletéről faggattam Clintont. „Azt viszont meg kellett tanulnom, és erre majdnem a teljes első ciklusom ráment, hogy bizonyos helyzetekben az elnököknek nem lehetnek személyes érzéseik. Amikor az ember nyilvánosan

kiadja a haragját, az csakis az amerikai nép és annak értékrendje érdekében történhet” – válaszolta.

Ennek a negyven interjúnak a gyűjteménye összességében korunk kultúrtörténetét rajzolja ki, napjaink legfontosabb személyiségeinek elbeszélésében. Olyan rock & roll úttörők vonulnak fel, mint Tina Turner, Ray Charles és Johnny Cash. Őket a hatvanas évek meghatározó egyéniségei követik: mint Lennon, Jagger, Dylan, Townshend és Jerry Garcia. Egyesek pályafutásuk elején vallanak, míg mások pár évtized távlatából osztják meg karrierjük tetőpontjainak és buktatóinak tanulságát. Megjelennek a nagy dalszerzők a hetvenes évekből (Neil Young és Joni Mitchell), a nyolcvanas évekből (Bruce Springsteen és Bono), a kilencvenes évekből (Kurt Cobain) és napjainkból (Eminem). Megszólalnak olyan nagy rendezők, mint Francis Ford Coppola, George Lucas, Clint Eastwood és Spike Lee. Nyilatkoznak olyan írók, akik olvasók generációinak formálták a véleményét (sőt magát a *Rolling Stone* magazint is), mint Hunter S. Thompson és Tom Wolfe. Olyan kultúrhősök is megszólalnak, akik ritkán adnak interjút, mint Johnny Carson, és olyan nagy nevek a riporterszakmából, akikre asztalokat borítottak, mint Oriana Fallaci. És mivel nem elégedtünk meg csak az elnökökkel folytatott beszélgetésekkel, Istenhez is fordultunk, a Dalai Láma személyében.

Az idők változnak. Már nem lehet odasétálni Pete Townshendhez egy koncert után, és megkérdezni, hogy ráér-e egy interjúra. Egy dolog azonban változatlan marad: a *Rolling Stone*-interjú továbbra is a legmeghittebb, legmélyrehatóbb és legérzékletesebb beszélgetés.

Jann S. Wenner
New York City
2007. szeptember 13.